

A TŰZ UTÁN

Írta Magyar Ferenc

Eljött a hajnal. Bebírlott a templom ablakain és keltegette az elcsigázott, alvó embereket. Sokan az elmúlt nap riadalmával ébredtek. Hirtelen azt sem tudták, hogy hol vannak és hogyan kerültek a szokatlan környezetbe. Az idősebbek köhögtek, krákogtak, a gyermekek felsírtak, a csecsemők cuppogva szoptak és nyöszörögtek. Mindennek a zajnak különös visszhangja támadt itt a templomban.

A templom körül fákhöz kötözve tehenek ácsorogtak és bögtek a még most is füstölgő istállók felé. A kutyák sem találták helyüket. Megpörköldött szőrüket nyalogatták és marakodtak.

A tethetetlen öregeket és azokat, akik a mentés közben megsebesültek vagy megégték, a pap házába helyezték el. A pap le sem feküdt. Egész éjjel járt-kelt a szerteséjjel fekvő emberek között. Mikor hajnalban kinn járt a templomban, az a gondolata támadt, hogy nem a szokott időben, hanem most mindjárt elmondja a misét. Ennyien már úgyis régen voltak a templomban. Most, hogy nincs más födél a fejük felett, azok is az Isten házának födele alá menekültek, akiket alig látott még a templomban.

Mikor a sekrestyéből visszavitte a Szentséget az oltárra, valaki hangosan felzokogott a templomban.

— En irlgalmas Istenem! Miért hagytlál el minket!?

Csordás Élek fenn aludt a hóruson. A csengetésre felébredt. Láttá, hogy kezdődik a mise. Lesompolygott a szűk csigalépcsőn és kiment. A kutyája örvendezve futott a lábához, de ő, ahogyan csak birt, belérgött.

— Az irlgalmát a бүdös döginek!

A kutya vonyítva futott a temetőn keresztül neki a határnak.

A pap piros miseruhájáról a lángok jutottak az emberek eszébe. A lángok, melyek most mindenüket megemésztették.

Felnyögtek a kisémmizettség kínjában.

Evangéliumkor a pap kifordult az oltárnál. Végignézett a templom népén.. Csupa megkínzott, csapzott, kormos ember. Szinte megtántorodott a látványtól. Sokáig egy hang sem jött ki a torkán.

A vigasztalás ígéit kereste.

A vigasztalás Istenét hívta segítségül.

A vigasztalás esőjét várták a szomorúan lekökadtt fejek.

De jégesőt kaptak.

A pap éppenúgy korholta őket, mint máskor szokta.

Azzal kezdte, hogy végre egyszer már úgy jöttek el a templomba, ahogyan máskor is jönniök kellene. Mindent kívülhagyva, ami a világhoz köti az embert. Pernyévé égetve mindent, amiért oly nyugtalanul kaparkodnak. A falu hibáit emlegette fel újból. Főként az önzést és a kapzsiságot. A szeretet hiányát és a részvétlenséget. Arról beszélt, hogy a tegnapi tűz pusztítása sem lett volna akkora, ha az egész falu össze-

fog. De mindenki csak a magát féltette. Mindenki csak a saját portáján futkározott.

Akik elhagyják egymást, azokat az Isten is elhagyja!

Hangosan zokogtak.

— Végre, vannak már könnyeitek!

Összeroskadtak, mint a széleperete gabonatóbla, amikor még a jég is elkezd verni.

Semmit sem szűnt a kemény szavak fergetege.

Mikor ideküldtek követeket s hamarosan találkoztam szívetek kérges megátalkodottságával, akkor egy éjjelen ijesztő álmom volt. Eddig sosem beszéltem róla. Azt álmodtam, hogy az utolsó ítéleten vagyunk. Az Úr trónusához mindenféle emberek jöttek seregestől. Ti is ott bátorlankodtatok, míg rátok nem szólott a Teremtő:

— Hát ti hová valók vagytok?

— Egerágiak!

— Nem ismerlek én benneteket fiaim. Sose láttalak benneteket házamban és asztalomnál...

Azóta is számtalanszor visszagondolok erre az álomra. Tegnap este újból eszembe jutott, amikor a lángok között vergődtek... Vajjon akad-e közöttetek annyi igaz, akinek a kedvéért megkegyelmez az Isten?!

Sokan összenéztek most. Jobb lett volna mindjárt a mise elején kimenni. Hiszen tudhatták, hogy nekik esik a pap. Egyebet sem tesz, mint a szennyesüket teregeti ki. Ki bírja ki ezt a kemény beszédet? És éppen most! Hát nem elég pokol az, ami a nyakuk közé szakadt?

Ekkor felkelt a nap. Felragyogott az aranyozott oltár.

A pap hangja is megváltozott egyszerre. A könyörülő Istenről, a megbocsátó Atyáról kezdett beszélni, aki boldogan nyit ajtót tévelygésből hazatérő gyermekeinek. Szent Pál leveléből olvasott fel nekik.

— Minden fenytítés ugyan a jelenben nem látszik örvendetesnek, hanem fájdalmasnak; később azonban az általa megedzetteknek az igazság megnyugtató gyümölcsét adja. Ezért fel a lankadt kezekkel és az ingadozó térdekkel egyenesítsétek ki és egyenes lépetekre szoktassátok lábatokat, hogy senki se tévelyegjen sántítva, hanem inkább gyógyuljon meg!

A megfonnyadt emberekre úgy hullottak ezek a szavak, mint a pezsgő harmat. Felsőhajtottak.

Mise után alig mozdult valaki a padokból.

Nagyon nehéz azt megérteni, hogy Isten szüntelen próbára teszi és gyakorta sujtja azokat, akiket szeret.

✱

Bent, a parókia konyháján a pap anyja faggatta a sekrestyést.

— Attól félek, hogy most is goromba volt hozzájuk. Azért nem járnak ezek a templomba, mert mindig mossa őket!

— No, most igazán elmaradhatott volna ez a prédikáció — okoskodott a sekrestyés. Minek rázni azt a fát, amelynek már úgyszólván a gyümölcse... Most azután meglehet a kedve! Valahányszor vasárna-

ponként kiöntöttem eléje a perselypénzt, rá se nézett! Nem örült az neki. Szóvá is tettem egyszer, hogy Plébános úr sose örül ennek a szép adakozásnak! Azt felelte, hogy jobban szeretne ő üres perselyt és sok-sok könnyet!... Hát most ezt is elérte! Szorongathatjuk az üres perselyt és bokáig járhatunk a könnyekben.

— Istenen... Istenem! — sópánkodott az öregasszony.

Ezalatt a templom előtt összegyülekeztek a férfiak és elkeseredett vita folyt a legsürgősebb teendőkről. Ordítottak és egymásra rázták az öklüket. Ssehogyan sem tudtak megegyezni abban, hogy ki menjen a megyéhez a gyűjtési engedélyért, kik induljanak a szomszéd falvakba gyors segítségért, s főként abban nem, hogy hányan és kik induljanak a távoli erdőbe fát kitermelni a házak helyreállításához.

Pedig mindez sürgős lett volna! S az egyikük sebe éppenúgy sajgott, mint a másikuké.

A falu legkeservesebb óráit élte, mert nemcsak az egész évi termés lett hamuvá a házak végébe rakott kazlakban, hanem a leégett házak romjai közül azt is világgá vitte a szél, amit egy életen keresztül gyűjtöttek az emberek. Most ráadásul még a lelkek régi sebei is felszakadtak és ömlött belőlük a mocskos geny. A régi haragosok nemhogy kibékiültek volna, hanem egymásnak estek. A gazdagabbak háza éppenúgy leégett, mint a szegényebbeké, de egymáshoz pusztult nyomorúságukban azért tovább marták egymást az emberek. Olyan verekedés támadt, hogy már a temető fejfáit tördelték ki ütlegül.

Az asszonyok és gyerekek jajveszékelve futkároztak össze-vissza és csillapították a háborgókat.

Az egész falu itt volt a templomdombon. Csak Liter Dánél ordított valahol az alvégen egy régi katonanótát és Csontos Gál Álajos hajtotta meg most is az udvarán a szivattyús kutat, pedig abból már este sem jött egy csepp víz sem.

Már dél felé járt, amikor végre megszégyelték magukat az emberek, hogy itt a templom előtt és a temető tőszomszédságában marakodnak. Elsompolyogtak a füstölgő udvarokra. Széthúzódtak, mint a sebeit nyalogató kutyák.

*

A kalauz tartotta nekik a szolgálati lámpást, amíg lekászálódtak a vonatról. Egyhalomba lógatták a sok batyut. Az összekötözött fejszéket, fűrészeket, feszítővasakat, elemőzsiás zsákokat, szerszámotarisznyákat, köszőrűkövet, meg az üstöket. Tizenheten voltak. Ha mind-egyiknek csak egyetlen csomagja lett volna, abból is nagy halom gyült volna össze a sinek mellett.

A vonat elszaladt mellettük az éccakába. Egy darabig még nézték a távolodó piros lámpafényt, hallgatták a mozdony erőlködő dohogását, ahogyan kapaszkodott a hágó felé. Hozzá se nyúltak a batyukhoz, csak tapogatták szemükkel a sötétség nyitját. Olyan sötét volt, hogy szurkot lehetett volna vele festeni. Be volt borulva.

A bakter lámpája villogott messziről, amint a sorompótól a bakter-

ház felé ballagott. Most látták, hogy jó messzire szállottak le a szárazhelytől. Pedig jó lenne valami fedél alatt megvárni a hajnalt, mert nyirkos szél törülgette az arcukat.

Döme szólalt meg elsőnek. A vonaton is ő tartotta a szót.

— Fogjuk meg a murugyát, emberek! Tegyük fedél alá magunkat, mert eső is lehet még virradatig.

A bakter meghallotta a hangot, felemelte a lámpást és odakiáltott:

— Szállt le tán valaki, hé... Erre, erre!

Morgott utána valamit, de nem lehetett érteni, hogy mit; talán azt, hogy mi az istennyilának ténferegnek errefelé éccaka az emberek. Nem szokott itt senki sem leszállni... Most már megint odavan az éccakai nyugalma, mert ezek itt maradnak a nyakán. Strázsálhatja őket virradatig.

— Jó estét!

— Jó estét!

— Kicsodák maguk?

— Mostanában favágók leszünk!

— Hova mennének?

— A Sugallóra!

— A Sugallóra?

— Oda!

— No, akkor nem jó helyen szálltak le. Mehettek volna még egy állomást. Onnan közelebb!

— Úgy hallottuk, hogy innen van valami kisvasútja az erdészetnek.

— Az igaz, hogy van!

— Mikor jár?

— Amikor akarják!

— Most is mehetne?... Mert mi megfizetnénk inkább. Nem kívánjuk csak úgy!

— Pedig az csak „úgy“ megy!... Csak úgy megy, ha tolják. Csak lefelé jön ingyen.

— No, akkor csak megvárjuk a reggelt!

Behordták csomagjaikat a bakterház ersze alá. Maguk is lekuporodtak a fal tövébe s egy-egy batyura hajtva fejüket, elszundítottak.

Öreg Szalajtnak nem jött álom a szemére. Csendben pipázgatott és sürgette a hajnalt. Talán attól is félt, hogy nem bírja már ő ezt a nehéz munkát. Meg hogyan mászik fel a Sugallóra, ha tolni kell a kisvasutat?

A bakter többször is kinézett, hogy nem vitték-e még el a szemaforrt? Nem hívta be az embereket, mert a fele sem fért volna el a piciny szolgálati házikóban.

Pirkadatkor azután felrakták a holmijukat egy rozoga csillére és elindultak felfelé.

Az eső is elindult lefelé.

Ötödfél órát gyalogoltak a tetthelyig, ahol a mérnök kijelölte a vágást. Vizesek voltak, mint az öntött ürgék, mert az eső már nemcsak-hogy esett, de szakadt a nyakukba.

Sehol egy kis száraz hely. Az ég sem világosodik.

Még harmadnap sem világosodott. Akkorára már elkészültek a felszerrel. Szakadó esőben építették meg és nagy kinnal tudták csak befedni, mert a tapasztást lemosta a tetejéről a víz.

Többen megkísérelték az esőben való döntögetést, de abba kellett hagyni. Ha egy-egy órára elállott is az eső, a kötözködésig érő erdei fű és a fákról lehulló cseppek eláztatták őket.

Fekdécseltek a nyirkos felszer aait. Ittak, amíg tartott a pálinkából. Pipáztak, amíg volt dohány. Beszélgettek, amíg valamin össze nem zördültek. És aludtak.

Igy múlt el felettük az idő. Az első hét. Tehetetlen dologtalanságban.

Mondogatták, hogy hogyan örülne most a pap, ha látná ezt az újabb nyomorúságot. Megint csak suhogtatná a fejük felett a bosszúálló Isten csattogó ostorát.

Ezt csak úgy tréfásan mondogatták. Közben gyülemltt a szájukban a keserűség itala és ki-ki buggyant belőlük.

— Rontás alatt vagyunk!

— Csakugyan rajtunk az Isten keze! Nem szűnik meg verni. Előbb tüzzel, most meg vízzel.

— Ugyan mi van még hátra?

Ami hátra volt, az is eljött, mert a nyólcadik napon kisütött a nap és szinte örvöngve fogtak munkához. Csattogtak a fejszék, dültek a hatalmas szál fák. Zengett az erdő.

Az esős hét után tikkasztó meleg napok jöttek. Szakadt róluk a víz. Néhány üstbe gyűjtöttek esővizet, de az hamar elfogyott, mert a végén már inni is azt itták.

Volt egy forrás a nyeregben, de igen messzi. Őt fertály óra oda, hat meg vissza. Felváltva hordták meg az üstöket és ivóedényeket, de a szomjúság hamar kiölte azokból az italt.

Eljött a nap, amikor már csak az ivott, aki hozott magának. Eldugdosták egymás elől a kulacsokat. Éjszakánként settenkedve jártak le a vízért. Ha valaki kiállott a vágásból, tudták, hogy elbújt inni.

Nappal is nehéz volt a száraz torkok kínját viselni, de éjszaka, a szabad tűzön piritott erdei vacsora után szinte elviselhetetlen. Már saját vérüket is szívesebben megcsapolták volna, mint éjszakának idején lemenni a forráshoz.

Legnehezebb volt az öreg Szalajtó dolga, aki a munkát is csak nehezen bírta, meg vízért is kínosan járt. Hol ettől, hol attól kérencselt egy korty italt. Senki sem adott szívesen.

Egyik nap forrósággal ébredt. Meg sem bírt mozdulni a láztól. Benn maradt a felszer alatt. A többiek már messzire vágtak. Nemigen vették komolyan az öregét. Csak fáradtság, mondogatták. Majd kipiheni.

Délben, amikor bejöttek, nem volt a helyén.

— Biztosan lement itatni az öreg!

De nem jött meg estére sem!

Akkor azután közük állott a rettenet. Négyen négyfelé indultak keresni.

Gyüker Antal találta meg, lenn a forrásnál. Ott feküdt hason. Feje alámerült a hűvös vízben.

Még azon az estén megácsolták a koporsóját.

Némán dolgoztak. Csak a fűrészek sikoltoztak és a fejszék zokogtak.

Mikor elkészült a durva láda, belenyújtóztatták az öreget.

Szekercés Balázs megpróbálta szétzúzni a szótlanság kalitkáját.

— No, Bódi bácsi, kied jól itthagytott minket! Elment ásoindijába, ahol se víz nem kell már, se takarózdó!

Csak a kuvikmadár szólott rája.

Lefeküdtek.

Végtelen hosszú volt ez az éccaka. Nem akart megvirradni.

Már elmúlt az éjfél, amikor egy madár kezdett énekelni. Előbb, mintha csengők szava hallatszott volna, azután lassan, elmélázva, tűnődve, piciny megszakitásokkal énekelt. Később kimondhatatlan fájdalom lebegett ebben a hangban. Mintha az egész világ bánatát sírta volna. S egyszerre, mint akinek a szíve megszakad, elhallgatott.

Egy másik madár szólalt meg helyette. A hangja összeszorította a fekhelyükön vergődő favágók szívét. Lehet, hogy nem jól értették. Talán nem is azt kiabálta, hogy gyilkosok... gyilkosok!

*

Visszajöttek az emberek, akik Szalajtót hazaszállították. Zsákjaik meg voltak tömve élelemmel. De tele voltak rossz hírekkel is. Szomorúan mesélték el, hogy hogyan fosztották ki Szalajtót a rokonai a temetés után.

Ettől kezdve sehogyan sem ment már a munka. Többen kiálltak és nem dolgoztak, csak ámolyogtak az Isten földjén.

Dudogó, aki egyébként is kevés szavú ember volt s ha megszólalt, akkor is csak úgy magának dudogott, naphosszat ült a félszer előtt és nézte a hangyákat. Hiába kínálták, nem evett. Éccaka is csak buddogott az erdőben. Hajnalfelé szokott behúzódni a fekhelyére. Olyankor előbb hosszú ideig üldögélt a térdait átkarolva, azután lefeküdt és riadozva aludt. Félálomban beszélt is valamit, de nem lehetett érteni, hogy mit mond.

Egy este azután kitört rajta.

A tűznél ültek vacsorázás után. Gyüker Anti kihozta a citeráját. Nem játszott rajta semmit, csak pengette. Kereste benne azokat a hangokat, amelyeket Szalajtó halálakor hallott attól a madártól. Mindenki őt nézte, az ujjait figyelte.

Csak Dudogó meredt a tűzbe. A fel-feléledő parázshalomba. Egyszer csak elkezd közelebb csúszni a tűzhöz. Valami örült vigyorgás van az arcán. Maga elé emeli a két kezét, mintha most látná azokat először. És utoljára!

Hirtelen térdreereszkedett és a két kezét belevágta a tűzbe!

Idejében elrántották a mellette ülők. Nagyobb baj nem történt. Be-

kenték disznózsírral. Szekercés Balázs letépett az inge aljából egy darabot és becsavargatta. Bevitték a fészerbe. A tüzet meg leöntözték.

Döme félkönyökre támaszkodva vigyázta Dudogót. Azt hitték, hogy megbolondult. Később megszólalt.

— Aludjatok csak nyugodtan, nincs már semmi bajom... Nem is fáj!... El akartam tüzelni, mert még semmi jót nem tett, amióta megvan!

A csend majd szétveti a fészert. Fojtogatja az erdőt is.

Az embereket is!

Valaki mégis meg meri törni.

— Nekem is volt még egy félliternyi ivóvizem, mikor az öreg megfulladt. Éppen előle dugdostam!

Csak ennyi kellett ahhoz, hogy lelkükből felfakadjon a marcangoló vétek megduzzadt kelése. Most látták, hogy ott lenn, a faluban milyen ügyesen elrejtették magukat egymás elől a kerítések és házfalak mögé. Itt, a hegyen ismerték meg egymást. S hogy mennyi gonoszság fér el egy emberi szívben.

— Hasztalan is lesz minden fáradozásunk, ha ez így megy! Egyik ember ordasa a másíknak. Legjobb lenne elmenni valahová. Ahol nem ismernek!

Ezt Döme mondta, aki a tűz óta foglalkozik a gondolattal, hogy otthagyja a faluját és máshol rak fészket. Kiszökik az átok alól, ahogyan magában mondogatta.

A menekülésnek ez a gondolata foglalkoztatta legtöbbjüket.

Ha itt maradnak, ebben a mocsárban, hiába építik fel újból a házat! Tovább acsarkodnak egymásra. Hiába lesz minden, csak visszavisszafeküsznek a pocsolyába, ahol már megfürdöttek.

Akárhová, csak el innen! Ahol sok jó ember él! El a bosszúálló Isten keze alól!

Másnap senki sem fogott munkához, mert Döme valóban szedelőzködni kezdett. Már a fűrész élet csavargatta a rongyba, amikor az erdő belsejéből idétlen bömbölés hallatszott és száraz gallyak ropogása. Az irtáson egy idomtalan állat jelent meg. A medve, amelyet már láttak. Az erdész is beszélt róla. Előregedett állat, félig-meddig már szelíd is. Hörgő, panaszos morgással váltakozó üvöltése megborzongatta az embereket.

Egyenesen a fészert felé jön. Bicegve-sántítva közeledik. Elülso jobb lábával van valami baj, mert azt feltartja és folyik belőle a vér. Mikor közelebb ért, akkor látták, hogy ez a láb teljesen szét van roncsoíva. Azért mindenki önkéntelenül is a fejszéjéhez nyúlt.

A nagy állat megállott. Leüledett és ha lehet még elkecseregettebben bömbölt. Azután a hátára feküdt. Emelgette vérző, csatakos lábát:

— Ez alighanem minket hív, emberek! — szólalt meg Balázs.

Ovatossággal megközelítették. A medve a földhöz dörzsölve fejét, szüntelen morgott. De feke maradt. Egészen közel mentek hozzá. Egyikük-másíkiuk már meg is érintette.

— Be kellene kötözni!

— Hozzatok rongyot!

Olyan sürgős-forgás támadt a szerencsétlenül járt állat körül, hogy az emberek egymás nevét is elcseréltették.

Valaki szalonnafelsőt hasított szalagra s azzal tekerték át a véres mancsot. Rá mindenféle rongydarabot. Madzaggal körülkötötték. Az állatnak láthatóan jólesett az emberek segítségé.

Az embereknek is az állat bizalma.

— Dehát honnan tudta ez az oktan állat, hogy nem öljük meg?! Ezt többször is megkérdezték egymástól a nap folyamán.

Döme egészen megfélekedett arról, hogy útra készült. Egész nap ott tétlenkedett a medve körül és beszélgetett hozzá.

A többiek egymásután kihúzódtak az irtásra s a fejszék egyre fűgében csattogtak.

Estére már nóta is termett, meg fűtyszó!

Mikor vacsorához tüzet raktak, a medve felült. Forgatta a fejét, nyüszített, fűjt, morogva hátrált abba az irányba, ahonnan jött.

— Olsátok el a tüzet! . . . Ügylátszik fél tőle! — rendelkezett Döme.

Amint leöntötték a tüzet, a medve visszahúzódott arra a helyre, ahol egész nap feküdt.

— Dehát tűz nélkül mit eszünk!? — szólalt meg valaki.

Dudogó összeégett kezével kotorászni kezdett a tarisnyája mélyén.

— Egyet se búsuljatok. Akad még itt egy kis ilyen-olyan!

A többiek is bontogatták a zsákokat, tarisnyákat és nem fogytak ki egymás kínáltságából.

Megjött Anti is a vízzel. Mióta Szalajtó meghalt, felhagyták a régi forrást. Újat kerestek. Messzibbre volt, de a vize kevésbé volt mocsárizú.

A hűvös vizet lassan kortyngatták. Szétáradt a testükben.

A fák közé leereszkedett az éccaka.

— Lefekszünk, emberek?

— Maradjunk még!

A félszer alatt valaki száraz szénával dolgozott. Már egy hete gyűjtötték, hogy puhább legyen a fekhely. Most ez is eszébe jutott valamelyiknek.

— No, jóéccakát!

— Jóéccakát!

A triss széna sokáig zizegett még alattuk. Azután csak a lélegzetük lett hangosabb. Mindíg hangosabb.

Dudogó a sarokba feküdt. Mint rendesen, most is utolsónak aludt el. Félálomból még átszólt Antinak.

— Anti! Alszol már?

— Nem!

— Mit gondolsz?... Elmegy reggelre?

— Kicsoda?

— A medve!

Csend volt már. Csak néha suhant meg a madarak szárnya a félszer felett.